

چگونه توانستیم اختلال توالی دیداری املا را در دانش آموزان کلاس چهارم سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ حل نماییم؟

نام و نام خانوادگی نویسنده مسؤل: علیرضا اصغری رزانی^۱، نام و نام خانوادگی نویسنده دوم: احمدرضا آخوندی^۲ نام و نام خانوادگی نویسنده سوم: علیرضا حسامی^۳

^۱ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان
اداره آموزش و پرورش قزوین، آموزشگاه شهید هانی زارعی
آدرس پست الکترونیک: asalireza61@gmail.com
شماره تماس: ۰۹۱۰۴۴۵۰۳۸۸

^۲ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان
اداره آموزش و پرورش قزوین، آموزشگاه شهید هانی زارعی
آدرس پست الکترونیک: ahmadreza12@gmail.com
شماره تماس: ۰۹۹۲۹۶۴۲۷۴۵

^۳ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان
اداره آموزش و پرورش قزوین، آموزشگاه شهید هانی زارعی
آدرس پست الکترونیک: hesami2565@gmail.com
شماره تماس: ۰۹۹۱۴۹۳۶۸۳۱

چکیده:

یکی از مهمترین مشکلات دانش آموزان در مدرسه، ضعف در خواندن و نوشتن است. املاء نوعی نوشتن است. در این تحقیق برای رفع مشکل املاي دانش آموزان سعی کردم راهکارهایی پیدا کنیم و او را در درس املاء تقویت کنیم. برای پیدا کردن راه کارها نیاز به یک سری اطلاعاتی داشتیم، نظیر این اطلاعات را از طریق خود دانش آموز، پرونده وی، والدین و همکارانم در مدرسه جمع آوری و با توجه به این اطلاعات راه کارهایی را یافتیم و آنها را با دانش آموز به مرحله اجرا در آوردیم. جملگی این راه کارها برای تقویت حافظ دیداری، تقویت توالی دیداری و تقویت حافظه شنیداری بود که تعدادی از دانش آموزان در آنها ضعف داشتند. در پایان اجرای این راه حل ها، نتیجه خوبی از پیشرفت دانش آموز به دست آمد که امیدوارم این راه حل ها را هم سایر معلمان برای کاهش ضعف در درس املاء دانش آموزان به کار ببرند. اهمیت و ضرورت درس املاء و وجود مشکلات عدیده در این درس انگیزه ای شد که اقدام پژوهی حاضر در رابطه با چگونگی برطرف نمودن مشکل توالی دیداری در املانویسی و عدم شناخت واژگان دانش آموزان در پایه چهارم ابتدایی انجام گیرد. هدف اصلی پژوهش بررسی و توصیف وضعیت موجود او و مشکلاتی که در بالا برای شما عنوان شد و همچنین ارائه یک تصویر روشن از مشکلات دیکته ای به معلمان و برنامه ریزان آموزشی است. در طی بررسی به عمل آمده شده در مورد بهبود مشکل دیکته نویسی دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی که در مدرسه شهید هانی زارعی واقع در شهرستان قزوین نیز مشغول به تحصیل می باشند نیز اقداماتی انجام شود. با بررسی علل و علائم ضعف دیکته نویسی در دانش آموزان متوجه شدیم، که مشکل اصلی آنها ضعف در توالی دیداری و عدم شناخت واژگان نیز می باشد. راه کارهایی جهت بهبودی و درمان این مشکل ارائه شد.

واژگان کلیدی: توالی دیداری، دیکته نویسی، شناخت واژگان

۱- مقدمه : (مقدمه، بیان مسئله، ضرورت، بیان اهداف، سوالات پژوهش، مبانی نظری، پیشینه پژوهش)

دانش آموزان زیادی وجود دارند که در درس دیکته دچار مشکل هستند و به نسبت تعداد غلط های املائی خود، نمرات کمتری دریافت می کنند. معمولا معلمان و والدین برای تقویت دیکته ای دانش آموزان به راه هایی مثل ۱. به کودک پند و اندرز می دهند و از آنان کوشش بیشتری را طلب می کنند ۲. کودک را تحقیر، سرزنش و مؤاخذه می کنند ۳. به سرزنش و انتقاد از معلم می پردازند. ۴. هر کدام از والدین، والد یا عضو دیگری از خانواده را مقصر می شمارند. ۵. میزان تکالیف خانه و مدرسه را که به نوعی به درس دیکته مربوط می شود، افزایش می دهند و متوسل می شوند؛ واقعیت این است که انواع اشتباهاتی که کودک مرتکب می شود، از یک نوع و یک سنخ نیستند تا بتوان با اتخاذ یک روش واحد همه ی آن اشتباهات را از بین برد و به پیشرفت وی اطمینان یافت. برای دستیابی به یک راه حل ساده و امیدوار کننده، بهتر است ابتدا با اجرای آزمون هوشی، از طبیعی بودن هوش کودک اطمینان حاصل نماییم. اگر کودک در سایر درس ها و فعالیت هایش مثل سایر کودکان معمولی باشد، به اجرای آزمون هوش نیازی نداریم. اما از آنجا که هوش کلی معدل چندین خرده آزمون هوشی است و ممکن است نمره های خرده آزمون ها با هم تفاوت زیادی داشته باشند و ما ناچار شویم بخش هایی را که نمره ی کمی دارند تقویت کنیم، بهتر است آزمون هوشی را اجرا کنیم. بعد از دانستن نمره ی هوش کلی و جزئی و اطمینان از عادی بودن هوش دانش آموز، باید اشتباهات دیکته های متعدد دانش آموز را از روی دفتر دیکته ی وی یادداشت کنیم.

ما در این تحقیق برای رفع مشکل املائی دانش آموزان کلاس پایه چهارم سعی کردیم راهکارهایی پیدا کنیم و آنها را در درس املاء تقویت نماییم و مشکل عدم شناخت حروف و واژگان را در آنها از بین ببریم. برای پیدا کردن راه کارها نیاز به یک سری اطلاعاتی داشتیم، نظیر این اطلاعات را از طریق خود دانش آموز، پرونده وی، والدین و مشاور مدرسه جمع آوری کردم با توجه به این اطلاعات راه کارهایی را یافتیم و آنها را با دانش آموز به مرحله اجرا در آوردیم. این راه کارها برای تقویت حافظ دیداری، تقویت توالی دیداری و تقویت حافظه شنیداری بود که دانش آموزان در آنها ضعف داشته و در پایان این کار در بخش پیوست ها نمونه هایی از املا های دانش آموزان را برای شما نیز بارگذاری نموده می باشیم و امیدواریم این راه حل ها را هم سایر معلمان برای کاهش ضعف در درس املاء و مشکلات آنها به کار ببرند. خوب همه این مطالب بالا در جهت این ذکر شد که ما باید دنبال عامل ضعف تعدادی از دانش آموزان در درس املا باشیم نه آن که او را نصیحت یا تمارینی که اصلا تاثیری بر روی او نخواهد گذاشت نیز بدهیم.

۱-۱- بیان مسئله

عامل اساسی برای موفقیت در هر فعالیتی، داشتن اطلاعات لازم در آن زمینه می باشد. با توجه به این که ما به عنوان معلم در کلاس درس فعالیت داریم، با گرفتن املا از دانش آموزان و تصحیح آن ها متوجه شدیم تعدادی از دانش آموزان کلاس کلمات زیادی را جا می اندازند و یا در زمان املا نوشتن خسته و نارسایی املائی دارند و علاقه ای برای نوشتن املا ندارند. با توجه به این موضوع ابتدا با معلم سال گذشته این دانش آموزان صحبت و ایشان نیز از وضعیت املائی برخی از این دانش آموزان اظهار ناراحتی کردند؛ اما بیشترین انگیزه ما این بود که علاوه بر تقویت و بهبود وضعیت املائی برخی از دانش آموزان، علاقه ی دانش آموزان را نسبت به درس املا با توجه به روش ها و طرح های مناسب جهت علاقه مادی آنان به درس املا فراهم نماییم. حال مساله ی اساسی این است که با توجه به محور بودن دانش آموزان در فعالیت های کلاس، چه راه کارهایی عملی را می توان ارایه نمود تا میزان علاقه مادی دانش آموزان به درس املا بیشتر شود تا ضمن ایجاد زمینه ی مناسب جهت آموزش املا، زمینه ی مناسبی برای بهبود تقویت املائی برخی از دانش آموزان نیز ایجاد شود و وضعیت املائی این دانش آموزان از ضعیف به خیلی خوب ارتقا یابد.

کورث و همکاران، (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای عنوان کردند، هدف اولیه برنامه‌های آموزشی دوره‌های اولیه تحصیلی (قبل از پایه دوم این است که مهارت‌ها و توانایی‌های کودکان را در امر سواد آموزی افزایش دهند پیشرفت مهارت‌های اولیه سواد آموزی شامل مهارت‌های بهم مرتبط خواندن، نوشتن و بیان شفاهی می‌شود. با توجه به اینکه بیشتر تاکید سواد آموزی بر خواندن است، آموزش سواد آموزی ممکن است مهارت‌های اساسی نوشتن را مورد اغماض قرار دهند. با توجه به تاثیراتی که تحقیقات برای نقش نوشتن در پیشرفت سواد آموزی بیان کرده‌اند، پیشنهاداتی برای افزایش و بهبود تجربیات و مهارت‌های آموزش نوشتن برای کلاس‌های دوم به پایین در برنامه استاندارد سازی عمومی دولت (۲۰۱۱) بیان شده است گالتلی ونایت، (۲۰۱۳) در پژوهشی پیچیدگی‌های املائی را به عنوان معیاری مهم در تحقیقات مربوط به خواندن به حساب می‌آورند. مشکلات جدی در خواندن و نوشتن پدیده‌ای است که بیشتر به زبان‌هایی محدود می‌شود که املائی پیچیده‌ای دارند مخصوصاً در کشورهای انگلیسی زبان با توجه به املائی سختی که انگلیسی دارد. این مشکل در کشورهایی مثل فنلاند که دارای املاء قاعده‌مادتری هستند مشاهده نمی‌شود و بیشتر کودکان در یک سال پس از یادگیری به درستی می‌نویسند، پیچیدگی‌های املائی تاثیر بسزایی بر خواندن، نوشتن و پیشرفت‌های آکادمیک دارد. حقی مایق رچ (۱۹۷۲) در نارسایی‌های زبانی بیکر (۱۹۸۲) گلاما (۱۹۸۲) نارسایی‌های فراشناختی لیون (۱۹۸۴) در مورد اختلالات خواندن و نوشتن از قبل می‌باشد. (تبریزی، ۱۳۸۶، صفحه ۶۵) با توجه به موارد ذکر شده تعداد دانش‌آموزانی که در برخی از امورات تحصیلی خود دچار مشکلاتی هستند قابل توجه است. به طوری که در هر سال عده‌ای از این دانش‌آموزان به دلیل برخی از اختلالات خاصی یادگیری ترک تحصیل نموده یا مردود می‌شوند. و یا با حداقل کارایی نردبان تحصیلی را می‌پیمایند و به هر لحاظ نظام آموزشی هزینه‌های زیادی را از این بابت می‌پردازد. مشکل تنها مربوط به دانش‌آموزان نیست. معلمان نیز به علت عدم آگاهی از طیف اختلالات یادگیری دانش‌آموزان مشکلات آنان را چندین برابر می‌کنند چون در مواجهه با این مشکلات با نسبت به آن‌ها بی‌توجه می‌شوند یا برچسب‌هایی مثل کودکان عقب مانده به دانش‌آموزان می‌زنند. در نتیجه از همان اوایل تحصیلی نوعی سرخوردگی و عدم باور توانایی‌های خود لذا توجه به اختلالات یادگیری دانش‌آموزان در دیکته از مسائل مهم آموزش و پرورش بوده و شناسایی ابعاد مسئله ضرورتی برای معلمان و برنامه‌ریزان است. (هوما، ۱۳۹۳، ص ۲۳) عامل اساسی برای موفقیت در هر فعالیتی، داشتن اطلاعات لازم در آن زمینه می‌باشد. پس لازم بود، به اطلاعاتی در میزان علاقمندی این دانش‌آموزان مد نظر ما را به درس املا نیز به دست بیاوریم؛ در این زمینه با تحقیق از معلم‌های دیگر و هم‌چنین با طرح پرسش‌هایی از آنان، که به شرح ذیل می‌باشد، دریافتیم دانش‌آموزان علاقه زیادی به املا ندارند. به این ترتیب با پاسخ‌هایی که دانش‌آموزان به سوالات دادند و جمع‌بندی آنان به این نتیجه رسیدم و اما بیشترین انگیزه ما این بود که علاوه بر افزایش تعداد دانش‌آموزان علاقمند به املا، عادت‌هایی را در رابطه با این مهم ایجاد کنم و همچنین روش‌ها و طرح‌های مناسبی را جهت علاقمندی آنان به درس املا فراهم نمایم. حال مسأله‌ای که در این جا مطرح می‌شود این است؛ با توجه به محور بودن دانش‌آموزان در فعالیتهای کلاس، در راستای هدف این روایت پژوهی چه راهکارهای عملی را می‌توان ارائه نمود تا میزان علاقمندی دانش‌آموزان به املا بیشتر شود؟ تا ضمن ایجاد زمینه‌ی مناسب جهت آموزش املا، زمینه‌ی مناسبی برای آموزش کلمات دشوار و درک معنا و مفهوم آنها، افزایش دقت و تمرکز دانش‌آموزان در این درس نیز ایجاد شود. با وجود این تاثیر زیاد، در تحقیقات مربوط به خواندن این متغیر کمتر مورد ارزیابی قرار گرفته است میزان دشواری املائی یک زبان به الگوهای نوشتاری آن زبان بستگی دارد. نوشتن کلمات در کشور‌های مختلف از جهات متعددی از قبیل طول کلمات، تعداد هجاها و پیچیدگی‌های هجایی متفاوت هستند. چنین به نظر می‌رسد مورد اول تاثیر بیشتری بر صحیح خوانی دارد و به پیچیدگی‌های املائی یک عامل اجتماعی فرهنگی است که در هر جامعه‌ای بر اساس استانداردهای رسمی هجی کردن تنظیم می‌شود (گالتلی و همکاران ۲۰۱۱). چنین به نظر می‌رسد که املائی یک زبان یکی

از عوامل تاثیر گذار بر یادگیری خواندن است و بیشتر از عوامل سن و اجتماعی فرهنگی تاثیر گذار است (گالتلی، ۲۰۰۴). اسپنسر و همکارانش میزان پیشرفت یادگیری خواندن انگلیسی را در کودکانی که خواندن انگلیسی را یاد می گرفتند و کودکان ولز که خواندن ولزی را یاد می گرفتند؛ (ولزی دارای املاي ساده است) را در شرایط آموزشی مشابهی مورد بررسی قرار دادند.

۲-۱- ضرورت تحقیق

ترکیدسون و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه ای که بر روی دانش آموزان پایه چهارم صورت گرفت، رابطه بین معیارهای ثبت شده فرآیند نوشتن با توجه به مراحل اصلی واقعه نگاری و محصول نهایی بدست آمده را مورد بررسی قرار داد. علاوه بر این، شاخص های شناختی فرآیند نوشتن و محصول نهایی ارزیابی شد. تحلیل مراحل اصلی نشان داد که اگر چه بسیاری از دانش آموزان به صورت خود به خودی مرورهای آنلاینی در حین نوشتن ارائه دادند، ولی تعداد کمی از آنها متن های از قبل نوشته شده را بازبینی کردند. دانش آموزانی که توانایی های خواندن و املايي خوبی داشتند بازبینی های آنلاین بیشتری نسبت به دوستانشان انجام دادند. نتایج نشان داد که بهبود مهارت های نوشتاری برای انجام بازبینی های آنلاین هم به کیفیت محصول نهایی نوشته شده و هم مهارت های سواد آموزی افراد بستگی دارد. به طور کلی، یافته ها نشان داد که بررسی های دینامیک فرآیند نوشتن ممکن است دیدگاه های تازه ای را برای عواملی که در نوشتن خلاق در طول مراحل اولیه سواد آموزی موثر است، فراهم آورد. مور کن و هلند (۲۰۱۳) نیز از یک فعالیت سازمان دهی شده املاي جملات استفاده کرد تا تفاوت های موجود در محصول نوشتاری (تعداد اشتباهات املاي، گرامر و معناشناسی) و فرآیند آن (سرعت نوشتاری و تعداد بازبینی ها) در گروهی از بچه های دارای مشکلات خواندن و نوشتن در سن ۱۱ سالگی را مورد ارزیابی قرار دهد. آنها دریافتند که گروه دارای مشکلات خواندن و نوشتن کارشان را به اندازه گروه معمولی و کنترل و به همان روش مورد بازبینی قرار دادند. هر چند نتیجه نهایی بدست آمده در این گروه به طور معناداری از گروه معمولی ضعیف تر بود. نویسندگان به این نتیجه رسیدند که عوامل شناختی که بر خواندن تاثیر می گذارند بر فرآیند نوشتن و محصول نهایی آن نیز تاثیر گذارند. تحقیقات دیگری نیز نشان داده اند که مهارت های شفاهی از قبیل توانایی های گرامری و لغت واریانس زیادی را در کیفیت داستان ها در دانش آموزان معمولی ایجاد می کنند نتایج بررسی صورت گرفته نشان داد که رفتار بازبینی کودکان مدارس ابتدایی در طول داستان نویسی می تواند به عنوان شاخصی برای پیش بینی کیفیت هایی مورد استفاده قرار می گیرد. نتیجه گیری مهم دیگری که به دست آمد این بود که املاي یکی از عوامل کلیدی در فرآیند نوشتن و محصول نهایی نوشته شده است بنابراین، آموزش املاي بایستی از همان مراحل اولیه مورد تاکید قرار گیرد حتی در زبان هایی که دارای املاي ساده ای هستند. بچه هایی که املاي خوبی نداشته باشند امکان دارد که در فرآیند نوشتن خیلی از سایرین عقب بیفتند و در نتیجه محصول نوشتاری خوبی هم نداشته باشند. (سینز و همکاران، ۲۰۱۶) به گفته (جانيس و همکاران ۲۰۰۷) کودکانی که تازه وارد مدرسه می شوند اگر در یافتن واج های متوالی در واژه مشکل داشته باشند قادر به کشف اصول الفبایی نبوده و نمی توانند روابط صدا و املاي را کشف کنند. بدون آموزش و مداخله های ویژه، رشد مهارت بازشناسی واژه در این دانش آموزان آسیب خواهد دید. (هافما و همکاران ۱۹۸۷) در یک بررسی نیاز سنجی از بزرگسالانی که مهارت های تحصیلی سطح پایینی داشتند املاي مشکل اساسی ۶۵ درصد آنها در زندگی بوده است. نتایج این ارزیابی نشان می دهد که آموزش املاي باید به عنوان عنصر کلیدی در برنامه درسی در نظر گرفته شود. از سوی دیگر، اگر اختلال یادگیری در املاي مورد توجه و مداخله قرار نگیرد در پایه های تحصیلی بالاتر، حتی در میان دانش آموزان دبیرستانی و دانشجویان نیز مشاهده خواهد شد و به دنبال آن، مشکلات خاصی ایجاد می کند. از جمله این که خطاها یا غلط های املايی در یک نوشته، افزون بر اثرات نامطلوب آن بر فرد که در بالا به آنها اشاره شد.

بیان اهداف

هدف از این تحقیق بهبود وضعیت دانش آموزان دارای اختلال توالی دیداری در درس املا می باشد .

سوالات پژوهش

حال در رابطه با این پژوهش و متناسب با اهداف آن سولاتی مطرح می شود که عبارتند از :

اگر با مشکل دیکته نویسی دانش آموزان روبرو شوید چه خواهید کرد؟

آیا فکر می کنید روش های نام برده شده می تواند مشکل دیکته نویسی دانش آموز را حل کند؟

آیا مشکل دانش آموز به این خاطر ادامه یافته است که به قدر کافی سرزنش، تحقیر و مؤاخذه نشده است؟

آیا مشکل به این جهت است که دانش آموز به اندازه ی کافی تمرین و تکرار نکرده است؟

اما آیا تمرین های مکرر باعث یادگیری کودک می شود؟

آیا این یادگیری به سایر درس ها و واژه ها نیز انتقال می یابد؟

آیا برای یاد گرفتن تمام واژه های تازه، دانش آموز باید به همان میزان تلاش و تمرین و تکرار کند؟

به این پرسش ها باید با احتیاط پاسخ داد. نصیحت و سرزنش به نتیجه ی مثبتی نخواهد انجامید. اما اگر دانش آموز درس موردنظر را بارها و بارها تمرین

کند و شکل صحیح کلمه را بارها و بارها بنویسد، و یا آن کلمه را بارها و بارها در یک جمله به کار ببرد، البته که با توجه به استعداد خویش، نوشتن

صحیح کلمه را خواهد آموخت و امکان اشتباه مجدد کاهش خواهد یافت.

مبانی نظری

در دنیای پیچیده امروز، مهارت های دیداری نقش بسیار مهمی در تعامل ما با محیط اطراف ایفا می کنند. یکی از جنبه های کلیدی این مهارت ها، توانایی

درک و به یاد سپردن ترتیب محرک های دیداری است. این توانایی به ما امکان می دهد تا الگوها را تشخیص دهیم، حروف را به ترتیب صحیح بخوانیم

و کلمات را بنویسیم، و یا دنباله ای از رویدادها را به درستی درک کنیم. اختلال توالی دیداری، یک چالش شناختی است که بر این توانایی ها تأثیر منفی

می گذارد و می تواند در زندگی روزمره افراد، مشکلات قابل توجهی ایجاد کند.

تعریف و ماهیت اختلال توالی دیداری

اختلال توالی دیداری به ناتوانی در درک و به خاطر سپردن ترتیب صحیح محرک های دیداری، مانند حروف، اعداد، اشکال یا رویدادها گفته می شود.

این اختلال، یک مشکل در پردازش اطلاعات دیداری است و می تواند از سطح ادراک (درک اولیه محرک) تا حافظه کوتاه مدت (حفظ اطلاعات

برای انجام یک کار) و در برخی موارد، حافظه بلندمدت را تحت تأثیر قرار دهد.

علل اختلال توالی دیداری

علل اختلال توالی دیداری متنوع هستند و می توانند شامل موارد زیر باشند:

عوامل ژنتیکی: برخی از مطالعات نشان داده اند که عوامل ژنتیکی می توانند در ایجاد اختلالات پردازش دیداری نقش داشته باشند.

مشکلات عصبی: آسیب به نواحی خاصی از مغز که مسئول پردازش اطلاعات دیداری هستند، می تواند به اختلال توالی دیداری منجر شود.

مشکلات رشدی: برخی از کودکان ممکن است به دلیل تأخیر در رشد مهارت های شناختی مرتبط با پردازش دیداری، دچار اختلال توالی دیداری

شوند.

محیط: محرومیت از محیط های غنی از محرک های دیداری نیز ممکن است بر رشد مهارت های پردازش دیداری تأثیر منفی بگذارد.

علائم اختلال توالی دیداری

علائم اختلال توالی دیداری می‌تواند در افراد مختلف، متفاوت باشد، اما برخی از علائم شایع عبارتند از: مشکل در خواندن: جا به جا خواندن حروف، حذف یا اضافه کردن حروف، و مشکل در تشخیص حروف مشابه. مشکل در نوشتن: جا به جا نوشتن حروف، حذف یا اضافه کردن حروف، و مشکل در نوشتن کلمات به ترتیب صحیح. مشکل در ریاضیات: مشکل در ترتیب دادن اعداد، درک روابط فضایی، و حل مسائل ریاضی که نیاز به پردازش توالی دارند. مشکل در یادگیری دنباله‌ای از رویدادها: مشکل در به یاد سپردن دنباله‌ای از دستورات، روزهای هفته، ماه‌های سال و یا مراحل یک فرآیند. مشکل در تشخیص الگوها: مشکل در درک و به یاد سپردن الگوهای بصری. مشکل در سازماندهی: مشکل در سازماندهی وسایل شخصی و ترتیب دادن امور روزمره.

ارزیابی اختلال توالی دیداری

تشخیص اختلال توالی دیداری نیاز به ارزیابی دقیق توسط متخصصان دارد. این ارزیابی ممکن است شامل تست‌های مختلفی باشد که توانایی فرد در درک و به یاد سپردن ترتیب محرک‌های دیداری را بررسی می‌کنند. همچنین، ارزیابی سایر جنبه‌های شناختی، مانند حافظه، توجه و زبان نیز ممکن است ضروری باشد.

مبانی علمی اختلال توالی دیداری

اختلال توالی دیداری ریشه در نقص در پردازش اطلاعات بصری و سیستم‌های عصبی مرتبط با آن دارد. این اختلال، به طور خاص، توانایی مغز در درک و به خاطر سپردن ترتیب محرک‌های دیداری (مانند حروف، اعداد، اشکال، و رویدادها) را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در اینجا به بررسی مبانی علمی این اختلال از دیدگاه‌های مختلف می‌پردازیم:

✓ مبانی عصبی-شناختی:

❖ **نواحی مغزی درگیر:** تحقیقات نشان می‌دهند که نواحی خاصی از مغز در پردازش اطلاعات دیداری و توالی آن نقش دارند. قشر بینایی (Visual Cortex) در پس سر، که مسئول پردازش اولیه اطلاعات بصری است، از جمله این نواحی است. همچنین، نواحی دیگری مانند لوب آهیانه (Parietal Lobe) که در پردازش فضایی و توالی نقش دارند، و قشر پیش پیشانی (Prefrontal Cortex) که در حافظه کاری و توجه دخیل است، در این اختلال موثر هستند. اختلال در عملکرد هر یک از این نواحی می‌تواند منجر به مشکلات در توالی دیداری شود.

❖ **مسیرهای عصبی:** مسیرهای عصبی بین این نواحی مغزی نیز در پردازش اطلاعات توالی دیداری نقش دارند. به طور خاص، مسیرهای “جریانی پشتی” (dorsal stream) که اطلاعات فضایی و حرکتی را پردازش می‌کنند، و “جریانی شکمی” (ventral stream) که اطلاعات مربوط به شناسایی اشیاء را پردازش می‌کنند، هر دو در این اختلال موثر هستند. اختلال در انتقال اطلاعات در این مسیرها می‌تواند منجر به مشکل در درک و حفظ توالی دیداری شود.

❖ **نوروترانسمیترها:** انتقال دهنده‌های عصبی (نوروترانسمیترها) مانند دوپامین، نوراپی‌نفرین، و استیل کولین نقش مهمی در عملکرد حافظه، توجه، و پردازش اطلاعات دارند. اختلال در سطح یا عملکرد این انتقال دهنده‌ها می‌تواند در اختلال توالی دیداری نقش داشته باشد.

✓ مبانی روان‌شناختی:

❖ **حافظه فعال (کاری):** حافظه فعال نقش کلیدی در حفظ موقت اطلاعات برای انجام کارهای شناختی دارد. در اختلال توالی دیداری، حافظه فعال ممکن است در نگهداری و پردازش ترتیب محرک‌های دیداری با مشکل مواجه شود. این مشکل می‌تواند

منجر به جا به جا نوشتن حروف یا اعداد، فراموش کردن ترتیب رویدادها، و یا مشکل در حل مسائل ریاضی که نیاز به پردازش توالی دارند شود.

❖ **توجه:** توانایی توجه به محرک‌های دیداری، یکی از عوامل مهم در پردازش توالی دیداری است. افراد مبتلا به اختلال توالی دیداری ممکن است در تمرکز بر روی جزئیات یک محرک بصری و یا حفظ توجه خود در هنگام دنبال کردن یک توالی، با مشکل روبرو باشند.

❖ **پردازش فضایی:** درک فضایی و موقعیت اشیاء در فضا نیز در پردازش توالی دیداری نقش دارد. افراد مبتلا به این اختلال ممکن است در درک روابط فضایی بین محرک‌های دیداری مشکل داشته باشند که این مسئله منجر به مشکلاتی در خواندن و نوشتن می‌شود.

❖ **پردازش سریع بصری:** برخی از مطالعات نشان داده‌اند که افراد مبتلا به اختلال توالی دیداری ممکن است در پردازش سریع محرک‌های بصری مشکل داشته باشند. این بدان معناست که آنها ممکن است در تشخیص و رمزگذاری سریع توالی محرک‌های دیداری با مشکل مواجه باشند.

✓ مبانی رشدی:

❖ **رشد مغز:** رشد مغز و تکامل مسیرهای عصبی مرتبط با پردازش دیداری، در دوران کودکی و نوجوانی اتفاق می‌افتد. اختلال در این فرآیند رشدی می‌تواند منجر به اختلال توالی دیداری شود.

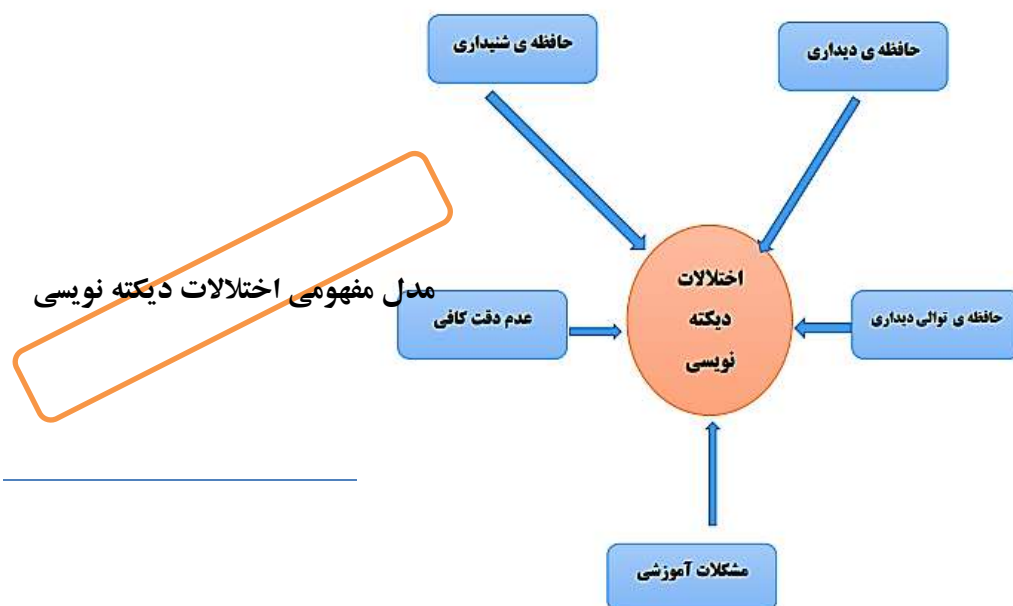
❖ **تأخیر رشدی:** برخی از کودکان ممکن است به دلیل تأخیر در رشد مهارت‌های شناختی مرتبط با پردازش دیداری، در دوران کودکی دچار اختلال توالی دیداری شوند.

❖ **محیط:** محیط غنی از محرک‌های دیداری نقش مهمی در رشد مهارت‌های پردازش دیداری دارد. کمبود محرک‌های بصری یا تجربیات ناکافی در دوران کودکی می‌تواند بر رشد این مهارت‌ها تأثیر منفی بگذارد.

✓ مبانی ژنتیکی:

❖ **وراثت:** برخی از مطالعات نشان داده‌اند که عوامل ژنتیکی ممکن است در بروز اختلال توالی دیداری نقش داشته باشند. اگرچه ژن خاصی به عنوان عامل مستقیم این اختلال شناسایی نشده است، به نظر می‌رسد که استعداد ابتلا به اختلال توالی دیداری می‌تواند از طریق وراثت منتقل شود.

❖ **تداخل ژن و محیط:** به نظر می‌رسد که اختلال توالی دیداری، نتیجه تعامل پیچیده بین عوامل ژنتیکی و محیطی است.

پیشینه تحقیق

الف - تحقیقات داخل کشور:

۱- محقق نیشابوری، جواد (۱۳۸۵) این کتاب با عنوان راهنمای آموزش املا انشا و دستور زبان فارسی "بخش ابتدایی این کتاب به آموزش انواع املا می پردازد.

۲- هونجانی، اسماعیل (۱۳۸۶) این پایان نامه با عنوان اثر بخشی آموزش دقت بر توانایی دیکته نویسی دانش آموزان مقطع ابتدایی در شهر اصفهان انجام شده است نتایج حاصل از این پژوهش بیان می کند که مداخله ی دقت آموزی میتواند به عنوان یک مداخله ی مفید به کار رود.

۳- علوی مقدم، بهنام (۱۳۸۹) این کتاب با نام " آموزش املا به بررسی انواع املا، آسیب های املا و انواع ارزشیابی املا در مقطع ابتدایی می پردازد.

۴- سعد الهی و همکاران (۱۳۸۹) این مطالعه با عنوان راه کارهای درمانی بر اساس مناطق مختلف به صورت توصیفی - تحلیلی بین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر بابل و سمنان انجام گرفت که نتیجه ی آن این گونه بود با توجه به عدم پراکنش یکسان دانش آموزان در هر خطا به نظر میرسد که تمرکز راه کارهای درمانی و آموزشی باید بر اساس دانش آموزان مناطق مختلف متفاوت باشد هم چنین با توجه به این که فراوانی دانش آموزان هر دو شهر در خطاهای توالی دیداری و نارسا نویسی کم ترین و در خطاهای حافظه بینایی، آموزشی و دقت بیش ترین میانگین ها را به خود اختصاص داده اند لزوم توجه هر چه بیش تر به این حیطه ها مشخص می شود.

۵- حیدری، حافظی، طحان کار (۱۳۸۹) عنوان این پژوهش بررسی تاثیر دو روش درمانی چند حسی و ادراکی - حرکتی در کاهش اختلال دیکته نویسی دانش آموزان دختر و پسر پایه دوم و سوم ابتدایی شهرستان دزفول است. یافته های این پژوهش نشان داد که که روش اجرای روش فرناند بهتر از روش کبارت است لذا اجرای روشهای چند حسی به متعلم دارای اختلال در عملکرد مطلوب تر با استفاده از همه ی حواس یاری می رساند.

۶- عبدی کرمی و خاتمی (۱۳۹۱) به پژوهشی با عنوان تاثیر حافظه ی دیداری به روش بازی درمانی بر کاهش اختلالات دیکته نویسی پرداختند. در این پژوهش ۳۰ نفر از دانش آموزان مبتلا به اختلال انتخاب شدند و به وسیله ی آزمون هوش و کسلر و فلاح چای مورد بررسی قرار گرفتند و به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم بندی شدند و به مدت ۲۰ جلسه تحت بازی در مانی قرار گرفتند سپس داده های جمع اوری شده با آزمون همبستگی پیرسون و نرم افزار Spss مورد بررسی قرار گرفت نتایج حاکی از آن بود که بازی درمانی به بهبود حافظه ی دیداری کمک میکند و تقویت حافظه ی دیداری به کاهش اختلالات نوشتاری دانش آموزان منجر می شود.

۷- عبد الهی ارثی و رحیمیان (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان طراحی بسته های آموزشی و تاثیر آن بر کاهش اختلالات دیکته نویسی " پرداختند. آنان ۳۰ نفر از دانش آموزان مبتلا را انتخاب کردند و به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم بندی نمودند و بر روی گروه کنترل بسته های آموزشی را اعمال کردند و سپس یلفته ها را با آزمون کواریانس مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که بسته های آموزشی میتوانند بر مهارت های ادراکی و در نتیجه کاهش اختلالات دیکته نویسی موثر واقع شوند.

۸- رضا نژاد، صدیقه (۱۳۹۳) این پایان نامه با عنوان بررسی تحصيلات والدین در اختلالات دیکته نویسی مقطع اول ابتدایی " در شهر تهران انجام گرفته است نتایج حاصل از آن بدین شرح است: تحصيلات والدین بر اختلالات دیکته نویسی تاثیر مستقیم دارد، هرچه میزان تحصيلات والدین به خصوص مادر بالاتر باشد اختلالات دیکته نویسی کمتری در فراگیران قابل مشاهده است.

۹- جسری ندا (۱۳۹۴) این پایان نامه با عنوان مقایسه روشهای آموزشی ترمیمی تکلیف - فرایند و حافظه کاری در کاهش خطاهای دیکته از نوع حروف هم آوا میباشد برای انجام این پژوهش ۱۰ جلسه ی آموزشی برای متعلمان در مقطع ابتدایی پایه ی سوم انجام شد نتایج حاکی از این مطلب

بود که اجرای روش های آموزشی تکلیف فرآیند موجب ارتقای حافظه ی دیداری و کاهش اختلالات دیکته نویسی می شود.

۱۰- تبریزی، مصطفی (۱۳۹۵) این کتاب با عنوان درمان اختلالات دیکته نویسی در راستای درمان اختلالات دیکته نویسی نوشته شده است که در آن به انواع علل اختلال در دیکته نویسی و راه های درمان آن نیز اشاره شده است.

۱۱- اخوان تفتی و همکاران (۱۳۹۵) عنوان این پژوهش استفاده از عملکرد اثر بخشی شناختی - رفتاری گروهی بر دیکته نوشتن دانش آموزان دارای اختلال یادگیری پایه ی سوم ابتدایی شهر تهران" بوده است نتایج حاصل از این پژوهش نشان میدهد که استفاده از درمان شناختی - گروهی می تواند دیکته نویسی صحیح را ارتقا داد.

۱۲- کاوسیان، جواد (۱۳۹۶) این پایان نامه با عنوان طراحی محیط چند رسانه ای توانبخشی شناختی بر مبنای ی کاری برای کودکان دارای مشکلات دیکته نویسی انجام گرفته است یافته ها نشان دادند حافظه سیستم که به اجرا در آوردن برنامه های چند رسانه ای بر عملکرد دیکته نویسی متعلمان تاثیر مثبتی دارد.

۱۳- گلشاهی کریم، سمیرا (۱۳۹۶) این پایان نامه با عنوان تاثیر آموزش روشهای نرم افزاری آن یک و بسته های آموزشی بر بهسازی عملکرد حافظه ی فعال دیداری و شنیداری و کاهش خطاهای املايي دانش آموزان پایه ی چهارم انجام گرفته است نتایج حاکی از آن است که استفاده از این روش های آموزشی اختلالات دیکته نویسی را کاهش می دهد.

۱۴- حسن آبادی و همکاران (۱۳۹۶) این پژوهش با عنوان ظرفیت دیداری در برابر شناختی فرایند کاهش خطاهای دیکته از نوع حروف هم آوا انجام گرفته است و نتایج حاصل از آن بیان می کند که حافظه های آموزشی تکلیف - فرایند و حافظه کاری موجب بهبود حافظه ی دیداری و در نتیجه کاهش خطاهای دیکته نویسی می شود.

ب - تحقیقات خارج از کشور

۱- اگزلی (۲۰۰۲) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه ی حافظه ی دیداری و اختلالات دیکته نویسی در بین فراگیران با سه نوع حافظه (طبیعی، ضعیف، قوی) پرداخت و به این نتیجه رسید که دانش آموزانی که حافظه ی دیداری ضعیف تری دارند از حافظه ی کوتاه مدت ضعیف تری نیز برخوردارند و در نتیجه اختلالات دیکته نویسی بیشتری دارند وی نتیجه گرفت که بیشترین خطاهای آنان در به یاد آوردن شکل نشانه ها در یک کلمه است لذا راه کارهایی را در جهت حل این مشکل ارائه نمود.

۲- رشید، یوسف پور و عمران (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان راههایی در جهت بهسازی دیکته نویسی در دانش آموزان به بررسی همه جانبه خانه و مدرسه پرداختند آنان با آموزگاران و والدین دانش آموزان صحبت کردند و متوجه شدند که اساسی ترین اختلال در دیکته نویسی کودکان مربوط به اشکال در توالی شنیداری و ضعف تر حافظه ی دیداری است لذا تمرینهایی را در جهت رفع این اختلالات ارائه نمودند.

۲- توصیف وضع موجود :

اینجانبان علیرضا اصغری، احمدرضا آخوندی و علیرضا حسامی معلمین پایه ابتدایی استان قزوین، در این تحقیق سعی کرده ایم که ابتدا به بررسی موانع و مشکلاتی که در تدریس درس املا در پایه چهارم با چند نفر از دانش آموزان مواجه بوده ایم، بپردازیم و سپس با استفاده از روش هایی که در کتاب های مختلف اختلالات یادگیری و راه کارهای ابتکاری و تجربیات اساتید مطرح وضعیت املاي دانش آموزان خود در پایه ی چهارم ابتدایی را ارتقا و بهبود ببخشیم.

از آنجایی که دیکته یکی از مهمترین مواد درسی دانش آموزان محسوب می شود. که علت آن نیز مهم و پر اهمیت بودن مهارت های نوشتاری است، شاید بتوان دلیل این امر را در عینی بودن مهارت های نوشتاری دانست که امکان تحلیل مشکلات کودک را فراهم می سازد. با توجه به اهمیت موضوع سعی کردیم دقت و تعمق بیشتری در درس املاء دانش آموزان داشته باشیم. بنابر این مشکل این فراگیران را در این فکر فرو برد که چگونه میتوانیم به آنها در جهت بهبود مشکلشان نیز او را یاری نماییم؛ از آنجایی که وظیفه شغلیمان ایجاب می کرد سعی کردیم برای حل این مشکل راه

حل‌هایی پیدا کنیم تا شاید بتوان با به کار گرفتن این شیوه‌ها به کودکانی که به علت ضعف در دیکته به آنها بر چسب کم ذهنی، تنبلی، حواس پرتی، عقب مانده زده می‌شود کمک کرد.

۳- شواهد (۱):

به منظور گردآوری داده‌ها جهت توصیف وضع موجود، از شاخص‌های کیفی و کمی استفاده شده است که داده‌های به دست آمده از آن، به روایت پژوهان (اینجانبان) در پی بردن به دلایل بروز مساله‌ی موجود یاری رساند.

الف) شاخص‌های کیفی وضع موجود:

با توجه به اهداف کلی از آموزش املا در دوره‌ی ابتدایی، که به شرح زیر عنوان شده است؛

ما بعد از حضور چهار هفتگی در دبستان و هم در فضای مجازی شاد در کلاس چهارم و بعد از دیدن چندین بار املا متوجه این شدیم که دانش‌آموزان در درس املا از ضعف جدی نیز برخوردار می‌باشد و این لزوم را دانستیم تا علت این موضوع را جويا شویم البته ناگفته نماند، علاقه‌ی آن دانش‌آموزان به درس املا نیز پایین بود و درصدد برآمدیم تا با توجه به منابع علمی و تجربه‌های اساتید راهنما و معلمان راهنما مشکلات حاضر را برطرف نماییم.

ما در طی ۲ ماه اول سال تحصیلی (مهر و آبان) از مصاحبه‌سازمان‌نایافته استفاده کردیم. نحوه انجام این مصاحبه این گونه بوده است که در ابتدای ماه اول تا دوم سال هنگام جلسه با اولیا این دانش‌آموز سوال‌هایی از این قبیل از والدین این دانش‌آموز پرسیده شد: چقدر دانش‌آموز تکالیفش در خانه با دقت می‌نویسد؟

آیا دانش‌آموز تکالیفش را در خانه خودش انجام می‌دهد؟ کسی در خانه به او املا می‌گوید؟ در خانه می‌گوید فردا املا دارد؟ با پرسیدن این سوال‌ها ما سعی به گردآوری اطلاعات پرداخته و نتایج زیر از مصاحبه با والدین این دانش‌آموزان به دست آوردیم.

• مصاحبه

مشق‌هایش را کامل نمی‌نویسد.

دانش‌آموز در خانه تمرین نمی‌کند.

• از تکالیفی که معلمش می‌دهد چند تا یادش می‌ماند و انجام می‌دهد و اکثراً یادش می‌رود که فردا امتحان املا دارد.

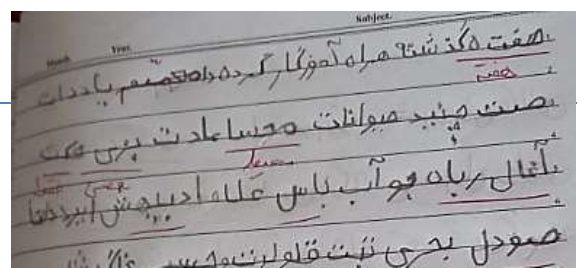
بی‌علاقه بودن به کتاب و کتاب‌خوانی.

• قبل از املا رفتارهایی که مبنی بر نشان‌های استرس باشد از خود بروز می‌دهد (لرزش دست و تنگی نفس...). • اشتغال مادر موجب عدم فرصت برای رسیدگی به وضعیت درسی فرزندش شده است.

• مشاهده

ما از ابزار مشاهده نیز برای گردآوری اطلاعات در شواهد نوع اول این گونه استفاده کرده‌ایم که هنگام مشاهده دفتر مشق و املاهای این دانش‌آموزان را مشاهده نموده که آنها در منزل تکالیفش را نمی‌نویسد یا با غلط‌های زیادی می‌نویسد، و متوجه شدیم در اکثر املاها غلط‌های زیادی دارد. بیشتر اشکالات املاهای آن در تشخیص صداهایی است که چند شکل مختلف دارند (تصویر شماره ۱) به عنوان نمونه ضعف در حافظه دیداری: حتما--> حتمن تلفظ --> تلفز - ظاهر - زاهر نغمه‌های --> نغمه‌هایی مقصود--> مقسود ضعف در

حافظه توالی دیداری: یگانگی --> یگانگی عدم دقت: فرودها --> فردها ایرانی --> پرانی آواهای --> آوهای غلط‌های املاهای که مربوط به اشکالات آموزشی است مانند مشکل در به یاه مانند نام --> نامه - شده است - شد است. استثنا مانند خود --> خد - خوش --> خش - خشک

با توجه به این مسئله ابتدا پرسش‌هایی را به صورت شفاهی و کتبی از معلم‌های سال‌های گذشته (یعنی کلاس اول و دوم) این دانش‌آموز در سال‌های گذشته در مورد درس املا پرسیدیم که یافته‌های این پرسش‌ها عبارتند از:

۱- نظر تان در رابطه با وضعیت این دانش‌آموز در درس املا چیست؟

۱. عدم علاقه مندی دانش‌آموز مربوطه در درس املا ۲. ضعف در انجام املا در سر کلاس ۳. خسته شدن زود هنگام دانش‌آموز مربوطه در ساعت املاء

۲. چه شیوه‌هایی برای املا گفتن به کار می‌بندید؟

بیشتر به همان شیوه‌ی تحریری و پای تخته‌ای کار می‌کنیم و چند بار املا را بلند می‌خوانیم تا دانش‌آموزان آن را بنویسند و بعد تصحیح می‌کنیم و باز خورد می‌دهیم تا از روی کلمات اشتباه چندین بار بنویسند.

۳ چه راه کارهایی برای تقویت املا‌ی این دانش‌آموز و ایجاد علاقه به کار بسته اید؟

۱. تشویق این دانش‌آموز به صورت کلامی و غیر کلامی ۲. برای بهتر شدن املا خواسته ایم چندین بار از روی کلمات بنویسد ۳. از املا‌ی پای تخته‌ای استفاده نموده ایم.

۴- تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل):

با مشاهده‌ای که ما از پرونده‌های تحصیلی این دانش‌آموزان کردیم، متوجه شدیم در تمامی درس‌ها عملکرد نسبتاً خوبی داشته‌اند ولی در درس املا معمولاً از پایه‌ی اول تا دوم و اکنون که در پایه‌ی چهارم قرار دارد، ضعیف عمل کرده‌اند. بعد از این جریان نمرات املا‌ی کیفی این دانش‌آموزان را در طی ماه مهر و اول هفته‌ی آبان بررسی نموده ایم که در جدول زیر آمده است:

جدول فراوانی نمرات دریافتی املا کل دانش‌آموزان در ماه مهر و آبان					
نمرات کیفی ماه	نیاز به تلاش بیشتر	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	جمع
هفته دوم مهرماه	۲	۱	۱	۶	۱۰
هفته سوم مهرماه	۱	۰	۳	۵	۹
هفته چهارم مهرماه	۱	۲	۱	۶	۱۰
هفته اول آبان ماه	۱	۰	۲	۵	۸

در هفته‌های سوم مهرماه و اول آبان‌ها چند نفر از ۱۰ نفر کلاس غیبت داشتند و دانش‌آموزان مد نظر ما در سه هفته متوالی نیز عملکرد غیر قابل قبولی را نیز داشته است.

۵- انتخاب راه حل و اعتبار بخشی:

بعد از این مرحله به طراحی تمرین‌های مختلف پرداختند تا بتوانم در هفته‌های بعد با ارایه‌ی تمرین‌های جدید و مهم هم درس املا را برای دانش آموزان جذاب کنم و هم حافظه‌ی دیداری آن‌ها را تقویت کنم.

ضعف در حافظه‌ی دیداری، اشتباه در نوشتن حروفی است که دارای صدای یکسان اتفاقا شکل نوشتاری متفاوت هستند. عمده‌ترین مشکل املایی دانش آموزان ناتوانی در جایگزینی درست این حروف می‌باشد.

الف-۱- شبکه‌ی بازیابی کلمات

یکی از روش‌های فعال در فرایند یاددهی - یادگیری، روش شبکه‌ی بازیابی کلمات است. معلم کلماتی را که از نظر املایی مهم هستند، از درس مورد نظر یا چند درس، انتخاب می‌نماید و روی برگه‌هایی می‌نویسد. آن‌ها را در ظرفی می‌ریزد ظرف مزبور را در مقابل دانش آموزان قرار داده و هر فرد یک برگه برمی‌دارد. معلم یکی از واژه‌ها را نام می‌برد. دانش آموزانی که برگه‌ی مورد نظر را در اختیار دارد. پای تخته آمده و آن را می‌نویسد.

الف-۲- پرکردنی

معلم با همکاری دانش آموزان، یک کلمه‌ی مشکل درس را انتخاب می‌کند سپس به تعداد حروف آن کلمه، یک جدول روی تخته می‌کشد بعد از بچه‌ها می‌خواهد که حروف را به صورت تصادفی بگویند تا جدول کامل شود.

الف-۳- املاي ذهني

معلم از دانش آموزان می‌خواهد یک بار متن مورد املا را با دقت بخوانند و کتاب‌ها را ببندند. سپس هر چه در ذهن دارند، در دفترشان بپسند،

الف-۴- کامل کردنی

در این روش در متن، کلماتی را که ارزش املايي دارند، نمینویسیم و جایشان را خالی می‌گذاریم. سپس از بچه‌ها می‌خواهیم هنگام قرائت متن توسط معلم، فقط جاهای خالی را پر کنند

الف-۵- املاي گروه

در این شیوه، هر گروه یک متن املايي را بر اساس بحث مشخص شده طرح می‌کند و بعضی از کلمه‌ها را غلط می‌نویسد. سپس این متن‌های مطرح شده در گروه‌ها جابه‌جا می‌شوند. هر گروه واژه‌های نادرست را پیدا کرده و شکل درست املايي آن را می‌نویسد (تجربیت همکاران)

الف-۶- . املاي جمله سازی

در این شیوه که به صورت گروهی انجام می‌گیرد معلم به هر یک از گروه‌ها کلمات یا ترکیباتی می‌دهد تا با آن جمله بسازند. بعد از پایان یافتن جمله سازی گروه‌ها، هر گروه جمله‌هایی را که ساخته می‌خواند و بقیه‌ی گروه‌ها این بند را می‌نویسند. در آخر متن املايي پدید می‌آید که دانش آموزان خود طراح آن هستند.

الف . ۷- املاي کاري .

معلم واژه‌های دشوار درس را بر روی کارت‌هایی یادداشت می‌کند. در برخی از آنها واژه را به صورت نادرست می‌نویسد. سپس کارت‌ها را در اختیار گروه قرار می‌دهد و از آنها می‌خواهد تا شکل درست املايي واژه‌های غلط را بر روی تابلوی کلاس بنویسند. (تجربیات همکاران)

الف ۷- خواندن کتاب با صدای بلند

هنگامی که با صدای بلند برای بچه‌ها کتاب می‌خوانید، فرصت خوبی پیدا می‌کنید که نوشته‌ها را با هم تجربه کنید. با این کار آنها به زبان توجه می‌کنند و مهارت‌های ضروری درک مطلب آنها که در مدرسه و در سال‌های بعد به آن نیاز دارند، پرورش می‌یابد.

الف . ۸- آموزش هم خانواده

در این روش معلم هنگام تدریس درس مورد نظر املا، به هر واژه‌ی دشواری که می‌رسد از دانش‌آموزان می‌خواهد که یک یا دو هم‌خانواده مثال بزنند یا اینکه تکالیفی را برای تمرین هم‌خانواده طراحی کند و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد

الف - ۹- بازی املایی نصف دیگرم کجاست؟؟

این فعالیت می‌تواند به صورت فردی یا گروهی انجام گیرد. معلم یک جمله را انتخاب کرده و آن جمله را به صورت کلمه به کلمه روی هر کارت می‌نویسد و بین گروه‌ها تقسیم می‌کند و پس هر جمله را بین بچه‌های گروه تقسیم می‌کند. سپس جمله یا جمله‌های مورد نظر را روی تابلو می‌نویسد و از هر گروه می‌خواهد کارت مربوط به جمله را روی تابلو نصب کند. هر گروهی که بتواند جمله‌ی خود را سریع‌تر کامل کند برنده است و تشویق می‌شود. (بهنام زاده، علیزاده، ۱۳۸۹)

ب - روش‌های ابتکاری در جهت تقویت حافظه‌ی دیداری

اساس کار بنده در روش‌های ابتکاری، یافتن روش‌هایی نو و بدیع در آموزش املا و در عین حال موثر بودن و عملی بودن آنها بوده است.

ب . ۱. جدول کوش یاب

ده مکعب برای املا انتخاب می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد که با مکعب‌ها حروف این کلمه را کنار هم بچینند.

ب - ۲- مسابقه‌ی حروف چین

معلم حروف الفبا را در اختیار هر گروه قرار می‌دهد و سپس واژه‌ای را انتخاب می‌کند. هر گروه بایست با استفاده از حروفی که در اختیار دارد، حروف واژه‌ی مورد نظر را بر روی تابلو بچسباند.

ب - ۳- هجی کردن کلمات

این شیوه به صورت فردی انجام می‌گیرد. معلم از دانش‌آموز می‌خواهد تا حروف تشکیل‌دهنده‌ی واژه‌ای را که او می‌گوید، بیان کند.

ب - ۴- برجسب حروف

معلم دو گروه از بین دانش‌آموزان انتخاب می‌کند و سپس واژه‌ای از متن مشخص شده برای املا انتخاب می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد که با استفاده از حروف‌هایی که در اختیار دارند، حروف مربوط به واژه‌ی مورد نظر را بر روی برگه‌ای که در اختیار دارند، بچسبانند.

ج - روش‌های تقویت اعتماد به نفس دانش‌آموزان ضعیف در املا روش‌های ارائه شده در این قسمت، به عنوان وسیله‌ای برای کمک به دانش‌آموزان ضعیف در از میان بردن مشکلاتی از قبیل: نداشتن خودباوری و اعتماد به نفس هستند.

ج - ۱ - املای گروهی

در این روش دانش‌آموزان به گروه‌های چند نفری تقسیم می‌شوند. سپس هر خط املا را یکی از اعضای گروه می‌نویسد. و بقیه‌ی اعضای گروه، به ویژه سرگروه به نویسنده‌ی املا کمک می‌کنند و اشتباهاتش را به او گوشزد می‌کنند.

ج - ۲- تشویق

پایه حیات بشری بسته به محبت است، محبت به هر کسی کاری است به یاد ماندنی و فراموش‌ناشدنی. این محبت است که یک عمر، انسان را در

حفاظت خود محکم و سالم نگه می‌دارد و سلامت حیات او را بیمه می‌کند و در سرنوشت او نقش مهمی را ایفا می‌کند و ریشه عمیق روانی و

روحی دارد. محبت یک مسئله فطری است و بشر طالب آن است. او توقع دارد. توقع از پدر، توقع از مادر، مربیان، معلمین و دیگران که در حاشیه قرار

دارند. (موسوی زنجانی‌رودی، ۱۳۷۸: ۳۵)

ج . ۳- بازی در خدمت املا

تجارب یادگیری فعال در زبان آموزی، خواندن، نوشتن و تشخیص حروف، در کودکان بسیار مؤثر است؛ به گونه ای که یادگیری همراه با بازی و فعالیت، به مراتب سریع تر و بهتر از زمانی بوده است که به صورت غیرفعال به کودکان آموزش داده می شود؛ به خصوص اگر این فعالیت ها همراه با بازی های کنترل خویش همراه شوند.

۶- اجرای راه حل و نظارت :

هر کدام از این مراحل بالا با توجه به نیاز در کلاس درس اجرا شد و نتایج آن نیز در هفته های بعد مشاهده گردید مراحل انجام این تمرین ها به شرح زیر می باشد :

۱- شبکه ی بازیابی کلمات

معلم قبل از ورود به کلاس کارت های کوچکی در ابعاد دلخواه، به تعداد دانش آموزان کلاس آماده می کند. کلماتی که از نظر املایی مهم بودند، از درس مورد نظر انتخاب می نمود و روی کارتها می نوشت. هم چنین کلمات هم معنی، هم خانواده، مخالف همان کلمات را به صورت جداگانه در هر یک از برگه های کوچک می نوشت. آنها را تا میزد و مخلوط نموده و در ظرفی می ریخت. (قابل توجه همکاران گرامی می توان برخی حروف مورد نظر را رنگی نوشت). سپس نمونه جدول املانویسی را در اختیار همه ی دانش آموزان قرار می داد. در ادامه ظرف مزبور را در مقابل دانش آموزان قرار داده و تعارف می کرد تا هر فرد یک برگه بردارد. معلم با توجه به طرح درس و سلسله مراتب اهداف جزئی و سازماندهی فعالیت ها، یکی از واژه ها را نام می برد و از افراد می خواست تا بررسی کنند که برگه ی مربوط نزد چه کسی است. در این لحظه ذهن کلیه افراد روی کارت واژه های خود متمرکز می شود. این بار دوم بود که آن را می خواندند؛ زیرا یک بار هنگام برداشتن آن را خوانده بودند). دانش آموزی که برگه ی مورد نظر را در اختیار داشت، پای تخته می آمد و آن را می نوشت. (حروف مورد نظر رنگی) و بقیه ی دانش آموزان نیز آن را در ستون اول شبکه بازیابی می نوشتند. (بار سوم تکرار)

سپس معلم از افراد می خواست کارت های خود را بررسی نموده و کسانی که کلمات هم خانواده ی کلمه ی قبلی را در اختیار داشتند، پای تابلو می آمدند و آنها را در کنار قبلی می نوشتند و بقیه ی دانش آموزان نیز واژه را در ستون مربوط می نوشتند. پس از آن، افرادی که کارت هم معنی و مخالف واژه مورد نظر را نزد خود داشتند، به ترتیب پای تابلو می آمدند و آن را در کنار واژه ی قبلی مینوشتند. دانش آموزان نیز کلمه را در ستون مربوط به آن می نوشتند. مابقی فعالیتهای مربوط، به ترتیب عنوان ستون های جدول و با توجه به موقعیت و پیش بینی های معلم صورت می گرفت و فعالیتها ادامه پیدا می کرد. در نهایت شاگردان با کلمه های مورد نظر جمله ی خنده دار می ساختند.

برای ارزشیابی و بررسی فرم ها، هر یک از افراد فرم خود را در اختیار معلم می گذاشتند. و او نیز با کمک خودشان نسبت به جمع بندی و نتیجه گیری هر قسمت اقدام می نمود. ارزشیابی این فعالیت مبتنی بر شیوه ی مشاهده بر اساس فرم مقیاس درجه بندی صورت می گرفت، معلم با استفاده از آنچه از دانش آموز مشاهده

می نمود. این فرم را پر می کرد و در اختیار دانش آموز قرار می داد.

نظارت بر اجرای راه حل

معلم در انتخاب واژگان به تعداد دانش آموزان، با محدودیت مواجه می شود. به این دلیل که برخی از درس ها واژه های کمی داشتند و ناگزیر چند درس با هم انتخاب می شد. در دفعات اول اجرای این روش دانش آموزانی که در درک معنی و هم خانواده ی واژه ها ضعیف بودند، دچار مشکل شده و بعضاً متوجه نمی شدند که لغت مورد نظر در اختیار آنان است. برای این مسأله، ابتدا این روش به صورت گروهی اجرا شد. تا افراد قوی دانش آموزان ضعیف را یاری کنند و در تمام مراحل اجرای این روش معلم به عنوان راهنما در کنار دانش آموزان قرار می گرفت و آنان را در درک معنی و مفهوم لغات یاری می رساند.

۲. املائی ذهنی

معلم از چند روز قبل به فراگیران می‌گفت بخش کوتاهی از درس را بخوانید. آن‌گاه در ساعت املا از دانش‌آموزان می‌خواست یک بار دیگر متن املا را با دقت بخوانند و در پایان کتاب‌ها را ببندند. پس از آن فراگیران باید هر چه در ذهن داشتند، با رعایت تمام علائم و نشانه‌ها، در دفترشان می‌نوشتند. متن انتخابی، باید بسیار کوتاه انتخاب می‌شد. علاوه بر این معلم این روش را به گونه‌ی دیگری نیز به اجرا درآورد. به این معنی که بیست واژه از متن مورد نظر را انتخاب می‌کرد و در روی تخته می‌نوشت سپس به مدت ۲۰ دقیقه به دانش‌آموزان فرصت می‌داد تا لغت‌های روی تخته را به ذهن بسپارند. سپس لغات را پاک می‌کرد و از دانش‌آموزان می‌خواست تا آن‌چه از لغات در ذهن خود دارند بر روی برگه بنویسند.

نظارت برای اجرای راه حل

در جلسات اول اجرای این روش، دانش‌آموزان دچار اضطراب و استرس می‌شدند، زیرا حافظه‌ی دیداری آنها ضعیف بود و نمی‌توانستند لغات بسیاری را به خاطر بیاورند. لذا در ابتدای این روش لغات کمتری (از ده لغت شروع کند) انتخاب و به مرور به تعداد لغات اضافه می‌شد و یا اینکه معلم مدت زمان بیشتری در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌داد تا لغات را به ذهن بسپار و به دانش‌آموزان اطمینان خاطر می‌داد که این روش جهت تقویت حافظه‌ی آن‌ها است. هم‌چنین برای جلوگیری از تقلب دانش‌آموزان ۱ تا ۲ نمره‌ی آزمون املاء برای رعایت نظم و انضباط کلاسی قرار می‌داد و از آنان می‌خواست که در هنگام شروع املا به خودکار و وسایل خود دست نزنند و دست به سینه بنشینند. برای تشویق دانش‌آموزانی که منظم بودند و قوانین را به خوبی رعایت

می‌کردند از آنان در برگزاری آزمون از جمله: نوشتن لغات بر روی تخته یا پاک کردن تخته کمک می‌گرفت.

۳- کامل کردنی

معلم متن املا را تهیه و به تعداد دانش‌آموزان تکثیر می‌کرد. در این متن، کلماتی را که ارزش املائی داشتند، نمینوشت و جایشان را خالی می‌گذاشت. پس از آن برگه‌ها را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌داد و از بچه‌ها می‌خواست به متنی که در اختیار داشتند، با دقت نگاه کنند و هنگام قرائت متن توسط معلم، فقط جاهای خالی را پر کنند.

نظارت بر اجرای راه حل

به جهت تفریری بودن متن املا، معلم دانش‌آموز که در بخش توصیف وضع موجود، نام برده شد و در حساسیت توالی دیداری، ضعیف بوده در یک گروه و در کنار خود می‌نشاند و بر املائی آن نظارت می‌کرد. در مراحل بعدی اجرای این روش برای تشویق دانش‌آموزانی که در حافظه‌ی دیداری ضعیف بودند؛ مسئولیت تهیه‌ی متن املا به عهده‌ی او گذاشته می‌شد. البته معلم نقش نظارتی خود را حفظ می‌کرد و او را در انتخاب درست متن و جاهای خالی راهنمایی می‌کرد.

۴- خواندن کتاب با صدای بلند

در طی برنامه‌ی منظمی، معلم به دانش‌آموزان اعلام می‌کرد که ۱۰ دقیقه‌ی اول هر زنگ به مطالعه اختصاص خواهد داشت. در این امر خود معلم نیز مشارکت می‌کرد و با خود کتاب به کلاس می‌آورد و مطالعه می‌کرد. لازم است همکاران عزیز در مورد نحوه صحیح درست خوانی و مطالعه نکاتی را برای دانش‌آموزان ذکر نمایند.

ارزشیابی

در ابتدا اجرای این روش، معلم با مشکلاتی از قبیل بی‌علاقه بودن برخی از دانش‌آموزان و نیاوردن کتاب توسط آنان، مواجه شد. بعد از انجام تمرین‌ها به ترتیب هردو تمرینی در یک هفته و انجام این تمرین‌ها در پنج هفته تمرین‌های ابتکاری نیز در کنار این تمرین‌ها انجام شد که دانش‌آموزان در این مدت علاقه‌ی زیادی به درس املا پیدا کرده بودند و دیگر هراسی از درس املا نداشتند و به خوبی املائی خود را می‌نوشتند. دیگر کارهایی که می‌توانیم برای تقویت توالی دیداری در جهت بهبود حافظه دیداری و موثر بودن آن در املا انجام بدهیم به شرح زیر می‌باشد:

شیوه ی اجراء (آوردن جدول خلاصه جلسات مداخله در صورت وجود مداخله):

پس از انجام مصاحبه با دانش آموز و خانواده اش به نظر می رسید که مشکل واقعا جدی است و پدر و مادر هم این مشکل را حس کرده اما برای درمان آن چیزی به ذهنشان نمی رسید. با توجه به شواهد موجود و اطلاعات و نتایج حاصل شده از طریق پرسشنامه سمن مشخص شد که مشکل این دانش آموز مربوط به ادراک دیداری، حافظه دیداری، تمیز دیداری، توالی دیداری و جهت یابی است.

بنابراین برای درمان این اختلال تصمیم گرفته شد تا از روش شن بازی درمانی استفاده شود. در این مرحله، ابتدا آزمون فراستیک را در اتاق شن در یک قسمت طراحی کرده و در قسمت دیگر از دانش آموز خواستیم تا همان شکل را بسازد. این کار با چهار شکل متفاوت انجام شد. در ابتدای کار دانش آموز دچار مشکل بود اما پس از چند بار راهنمایی توانست به تنهایی این کار را انجام دهد. سپس به او گفتیم به ازای هر شکلی که درست رسم نماید، ۱۰ دقیقه فرصت بازی کردن در اتاق شن را دارد. در این اتاق اسباب بازی هایی از قبیل ماشین کمپرسی، لودر، بیلچه پلاستیکی، تشک پلاستیکی و ... برای بازی کردن وجود داشت.

اجرای آزمون فراستیک با اشکال مختلف در سه جلسه انجام شد.

براساس دستورالعمل کودک باید شکل رسم شده در قسمت بالای جدول را در پایین جدول رسم نماید. برای اجرای ساده تر از چند تکه میله پلاستیکی استفاده شد تا از پاک شدن خطوط روی شن جلوگیری شود. برای تقویت اکمال دیداری از قانون « بستن گشتالت » استفاده شد. شکل های مختلف هندسی را روی شن رسم کرده از کودک خواسته می شد آنها را کامل کند. در ادامه کار تصمیم گرفته شد ۱۰ جلسه ۳۰ دقیقه ای در کلاس شن به شرح ذیل اجرا شود:

جلسه اول: از دانش آموز خواستیم حروف را با انگشت اشاره بر روی شن ها بنویسد. پس از اینکه من حرف مورد نظر را تکرار می کردم، دانش آموز هم آن را تکرار کرده و می نوشت.

جلسه دوم: تصویرک های مربوط به درس فارسی را به دانش آموز نشان داده تا کلمه مورد نظر را تکرار کند. پس از تکرار از او خواسته شد تا کلمه را روی شن بنویسد. در ابتدا دچار مشکل بود و کار با سختی پیش می رفت، بنابراین از شیوه های تقویت رفتار استفاده شد؛ بدین ترتیب که به دانش آموز گفته شد به ازای هر کلمه ای که صحیح تکرار کند و صحیح بنویسد، ۱۵ دقیقه می تواند در اتاق شن با اسباب بازی های موجود بازی کند. با این شیوه انگیزشی توانستیم اقدام دانش آموز را تا حد قابل توجهی بهبود بخشیم. او پس از چند بار نگاه کردن به پشت و روی تصویرک ها توانست آنها را به خوبی بخواند و بعد روی شن بنویسد.

جلسه سوم: در این مرحله برای نوشتن از بطری آب پاش استفاده کردیم. من در ابتدا یک کلمه را با آب پاش روی شن ها می نوشتم و از دانش آموز خواستم کلمه مورد نظر را بخواند بعد همان کلمه را با آب پاش بنویسد.

این کار بصورت مستمر در یک جلسه انجام شد. اما در هر مرحله کلمات بیشتر شد تا جایی که دانش آموز توانست یک جمله پنج کلمه ای را بنویسد و بخواند.

جلسه چهارم: در این جلسه املا نویسی کار کردیم. اما من نقش دانش آموز را بازی می کردم و دانش آموز نقش معلم را. یک کتاب روان خوانی به او دادم و از او خواستم متنی انتخاب کند و به من املا بگوید. احساس کردم که در شروع کار برای دانش آموز مشکل بود، چون باور نمی کرد که جای معلم باشد اما بالاخره قبول کرد و پس از انتخاب متن، آن را می خواند و من می نوشتم. متن شامل سه جمله بود. من دو کلمه را اشتباه نوشتم تا بتوانم دقت و تمرکز دانش آموز را بسنجم. او متوجه اشتباه من نشد. سپس از او خواستم کلمات را یک به یک از روی کتاب مطابقت دهد. وقتی این کار را انجام داد، دو کلمه اشتباه را پیدا کرد.

جلسه پنجم در این جلسه تقویت حافظه کار کردیم. ابتدا یک کلمه را من می گفتم و دانش آموز آن را تکرار می کرد. در ادامه به تعداد کلمات اضافه کردم و از او خواستم آنها را تکرار کند. سپس از اعداد، اسامی حیوانات، میوه ها و ... استفاده کردم و نتیجه رضایت بخش بود.

جلسه ششم: در این جلسه بازی با حروف و خلاقیت و ادراک دیداری کار کردیم. تابلوهایی از حروف درست کرده و از دانش آموز خواستیم آنها را روی شن ها نصب کند. از دانش آموز خواستیم با ماشین کمپرسی در قسمت روبروی کلاس، به تعداد تابلوهای حروف، خاک ریزی کند. تابلوها ۸ عدد بودند و دانش آموز هم ۸ بار خاک در محل مورد نظر آورد. سپس از او خواستیم تا با تابلوهای حروف در این قسمت، کلمه بسازد. ابتدا به او گفتیم: کلمه سه حرفی. به او فرصت فکر کردن دادیم. بالاخره حرف «ا» را برداشت و روی تپه اول گذاشت سپس حرف «س» را برداشت و بعد هم حرف «ب» را آورد و کنار هم قرار داد و کلمه را خواند: «اسب».

جلسه هفتم: در این مرحله تعدادی کارت به دانش آموز داده شد تا او تصاویر روی کارت ها را یکی یکی روی شن رسم نماید. تصویر کارت ها به شکل زیر است:

جلسه هشتم: از دانش آموز خواسته شد هر کدام از حروف ردیف بالای جدول را در بین کلمه ی روبروی آن پیدا کند.

آثار سرب توت | جلال دارد داس سارا مادر | دارم | این جدول در چند مرحله به شکل های مختلف و با کلمات متفاوت تکرار شد.

جلسه نهم: از دانش آموز خواستیم با ثابت نگه داشتن سر و نگاه مستقیم به اعداد و کلمات هر ردیف سعی کند آنها را یک جا با هم بخواند. بادام انار بابا من بادام دارم

جلسه دهم: در این جلسه جملات ناتمامی را آماده کردیم بودیم که برای دانش آموز تکرار نموده، از او خواستیم جملات را کامل کند و کلمه ای را که کامل کننده ی جمله است را روی شن بنویسد. من دیروز به مدرسه دوستانم به گردش - امروز معلم به ما درس

این حافظه در یادگیری برای باز شناسی و به یاد آوردن حروف الفبای نوشته شده، اعداد و خزانه لغات دیداری به همان اندازه مهم است که تکامل هجی کردن و مهارت های زبان نوشتاری. این حافظه برای انجام تکالیف جور کردن از راه دیدن، کپی کردن اشکال، محاسبه مسائل ریاضی و یادگیری، طرز استفاده از وسایل بازی ها نیز بسیار مهم است. ارتباط حافظه دیداری با املا علاوه بر تعمیم های واجی، توانایی در املا آشکارا به حافظه توالی بینایی بستگی دارد. کودکی که ناتوان از یاد آوری یا تجسم حروف و ترتیب و توالی آن در کلمات باشد با تردید در املا ضعیف خواهد بود. بسیاری از تکنیک های موفق در آموزش املا عمل به تقویت حافظه توالی بینایی تأکید داشته اند. برای مثال فرناند فن رد گیری را برای آموزش املا تکمیل نموده است. این تکنیک با بکار گیری در مسیر حسی حرکتی و لامسه، تصویر بصری کلمه را در ذهن کودک تقویت می کند، چرا که برای درست نویسی یک کلمه علاوه بر ضبط آن در حافظه باید توانست همان کلمه را به طور کامل به هنگام نوشتن به خاطر آورد. برعکس به هنگام خواندن، نگهداری تصویر بصری در باز شناسی کلمات لازم نیست. (فریار درخشان، ۱۳۷۹) تشخیص ضعف حافظه دیداری در املا موارد زیادی را می توان در ارتباط با عدم هماهنگی بین تلفظ و کتابت بیان نمود. لکن اکثر این مثال ها به زبان های دیگر مربوط می شوند. اما آنچه به مشکل اما در زبان فارسی مربوط

می شود علاوه بر اشکالات جزئی در این زبان بیشتر مربوط به تعدد حروف هم صداست.

به عنوان مثال به نمونه های زیر توجه کنید:

« دیروز منصور مریض شد. مادر و خواهرش او را به مطب پزشک رساندند. پزشک پس از معاینه برای منصور قرص های مخصوص نوشت. مادر و

خاخر متوریت از خدا حافظی تب پزشک را ترک کرده برای خرید غرس های مخنوس به چند داروخانه سر زدند. (فریار، درخشان، ۱۳۷۹)

علت عمده این نوع غلط های دیکته ای ضعف حافظه دیداری است. یعنی کودک به خوبی قادر نیست تصویر حروف مورد نظر را در کلمه به خاطر بیاورد. رونویسی کردن درست این واژه ها می تواند به دانش آموز کمک کند، اما این کمک لزوماً به سایر موارد انتقال نمی یابد. بهتر است حافظه

دیداری کودک را تقویت کنیم تا نه تنها دیکته درست واژه ای را که غلط نوشته است فراگیرد بلکه با خواندن و دیدن هر کلمه جدید توانایی به خاطر سپاری آن را داشته باشد. (تبریزی، ۱۳۸۲)

راهبردهای درمانی تقویت حافظه دیداری تمرینات بهتر است به صورت بازی و با حوصله انجام شوند. تمرینات را با توجه به سن و ظرفیت پایه کودک شروع می‌کنیم:

- ۱- چند شی یا اشکال هندسی و تصاویر از گوشی، تصویر یا شکل شروع می‌کنیم به کودک نشان می‌دهیم. پس از پوشاندن آن‌ها کودک باید اشیایی را که دیده بود نام ببرد و در صورت موفقیت تعداد را بیشتر می‌کنیم.
- ۲- با موزائیک‌های رنگی شکلی را درست می‌کنیم و بعد از چند ثانیه که کودک آن‌ها را دید می‌خواهیم بدون دیدن طرح، آن را بازسازی کند.
- ۳- مهره‌ها یا دکمه‌های رنگی و نخ و الگو را در اختیار کودک قرار می‌دهیم و بعد از اینکه به خوبی طرح الگو (از طرح‌های ساده شروع می‌کنیم) را دید و به حافظه سپرد می‌خواهیم بدون دیدن طرح، مهره‌ها را طبق الگو نخ کند.
- ۴- اشکالی را با چوب کبریت درست کرده و روی آن را می‌پوشانیم و از کودک می‌خواهیم آن را بازسازی کند.
- ۵- کارت‌های تصاویر را به صورت دوتایی از پشت می‌چینیم و بازی را شروع می‌کنیم. ابتدا کودک دو کارت را بر می‌گرداند اگر شبیه به هم بودند به عنوان امتیاز یک کارت دیگر بر می‌گرداند در غیر اینصورت کارت‌ها را بر می‌گرداند اما جای آن‌ها را به خاطر می‌سپارد تا به محض برگرداندن کارت بعدی جای کارت مشابه را به خاطر بیاورد و بازی با نفر مقابل ادامه پیدا می‌کند.
- ۶- مجموعه محدودی از اشکال، طرح‌ها یا اشیاء را به کودک نشان دهید و بخواهید مشابه همان قطعات را از بین وسایل دیگر پیدا کرده و با همان نظم بچیند. قطعات رنگی، قطعات منقوش با انواع کاشی‌ها و سرامیک برای چنین تمریناتی می‌تواند مفید باشد.
- ۷- بر روی یک صفحه پارچه‌ای، تصاویری از فعالیت‌هایی که بیان‌کننده داستانی هستند قرار دهید. تصاویر را بردارید و از دانش‌آموز بخواهید که داستان را بر اساس حافظه بینایی تصویر کنند.
- ۸- مجموعه‌ای از اشیاء را به کودک نشان دهید. روی اشیاء را بپوشانید و یکی از اشیاء را بردارید، دوباره مجموعه اشیاء را نشان دهید و از او بخواهید شیئی حذف شده را شناسایی کند.
- ۹- ویک تصویر نسبتاً مرکب نشان می‌دهیم و از می‌خواهیم تا کل و اجزاء آن را به خاطر بسپارد پس از اینکه کودک خوب به تصویر دقت کرد، تصویر را مخفی می‌کنیم و اجزای تصویر را از وی سؤال می‌کنیم.
- ۱۰- دانش‌آموز می‌خواهیم به بیرون از کلاس یا اتاق برود و در غیاب اوجای وسایل یا جای نشستن افراد را عوض می‌کنیم و از دانش‌آموز می‌خواهیم به کلاس یا اتاق برگردد و تغییرات را حدس بزند.
- ۱۱- چند کارت سلوایی به ابعاد ۱۰×۷ سانتی متر تهیه کرده و بر روی هر کدام یک واژه می‌نویسیم. کارت‌ها را به دانش‌آموز می‌دهیم تا واژه‌ها را به خاطر بسپارد سپس کارت‌ها را از او می‌گیریم و یکی دو کارت را از بین کارت‌ها بر می‌داریم و سپس بقیه کارت‌ها را به دانش‌آموز برمی‌گردانیم و می‌خواهیم بگوید کدام کارت‌ها را برداشتیم.
- ۱۲- روی کارت‌هایی به ابعاد ۱۰×۷ سانتی متر (روی در کارت)، یک واژه را می‌نویسیم و بعد از برگرداندن آن می‌خواهیم واژه‌ها را بخواند، در صورت موفقیت کارت‌ها را بیشتر می‌کنیم.
- ۱۳- در مرحله بعد می‌خواهیم دیکته واژه‌هایی را که روی کارت‌ها دیده است روی هوا بنویسد.
- ۱۴- پس از انجام تمرین‌های بالا می‌توان به جای کارت‌های ۱۰×۷ از کارت‌های ۷×۵ سانتی متر که در آن چند کلمه نوشته شده استفاده کرد تا کودک همزمان چند کلمه را ببیند و به خاطر بسپارد.

۷- شواهد (۲) توصیف وضع مطلوب :

انتخاب راه حل (راه حل های پیشنهادی)

معلم با بررسی نقاط ضعف دانش آموزان در درس املا و راهکارهای ارائه شده توسط همکاران و استفاده از تجربیات آن ها، با توجه به شرایط دانش آموزان کلاس خود، تلاش نمود راهکارهای جدیدی را برای تقویت املا دانش آموزان خود ارائه دهد تا ضمن بهبود املا، انشا نیز تقویت شود و فضای کلاس به محیطی جالب و جذاب برای دانش آموزان تبدیل شود. برای تحقق این امر مراحل زیر را در نظر گرفته شده می باشد:

الف) چندین جلسه برای رفع مشکلات دانش آموزان در حافظه دیداری، حافظه توالی دیداری، عدم دقت و اشکالات آموزشی با دانش آموزان کار شود و تمرین های لازم برای رفع این مشکلات داد شود.

ب) با توجه به نتیجه خرده مقیاس آزمون نپسی در حیطه کنش اجرایی جلسه های با دانش آموزان برای بهبود عملکرد آن ها در این حیطه ها کار شود (ج) دادن برنامه درسی منظم املا به دانش آموز هر هفته سه شبانه ها از درس تدریس شده املا گرفته می شود. (ح) گرفتن املا در ساعتی از روز سه شبانه که دانش آموز دوست دارد.

خ) استفاده از کتاب و کتاب خوانی یا داستان با صدای بلند برای دانش آموزان دیگر.

د) معنی و درک کلمات مبهم برای دانش آموزان

ذ) تصحیح اوراق توسط دانش آموزی دیگر با نظارت معلم و خود دانش آموز

۸- ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی :

با توجه به شواهد جدید و مقایسه آنها با شواهد اولیه میتوان گفت که طرح اجرا شده تا حدود زیادی توانست، مشکل توالی دیداری دانش آموزان پایه چهارم در این مدرسه را با کمک همکاران و طرح مسائل و موضوعات و به اجرایی در آوردن راهکارها نیز تا حدودی برطرف سازیم . همچنین به منظور اعتبار بخشی به راه حل اجرا شده نتیجه پژوهش فوق را در اختیار سرگروه فارسی منطقه قرار داده شد و ایشان گفتند که در واقع هدف از اجرای این راهبردها در دوره ابتدایی همین مواردی است که ما توانستیم در کلاس محقق کنیم و بنابراین ایشان نتایج را مطلوب ارزیابی کردند.

۹- نتیجه گیری و پیشنهادات :

اگر معلمان درس املاء را همانطور که جدی می گیرند روش تدریس آن را نیز مطابق با روش با تدریس های ارائه شده در کتاب های مراکز تربیت معلم تدریس کنند، بنظر می رسد دانش آموزان مشکلی در این درس نخواهند داشت گروه های درسی نقش عمده ای در آشنایی و یاد آوری روش تدریس املاء را بر عهده دارند تا زمانی که دانش آموزان در مهارت خواندن پیشرفت نکرده اند صحبت از املاء و املاء گفتن بی مفهوم خواهد بود. انتخاب معلمان پایه اول از بین معلمان فعال و پر انرژی کمک موثری به تقویت املا دانش آموز می کند. هر چه تعداد شاگردان یک کلاس مخصوصا پایه اول کمتر باشد معلم مربوطه وقت بیشتری به دانش آموزان ضعیف در املاء خواهد داشت. کمک گرفت از اولیا فقط برای تکرار و تمرین بیشتر می تواند در تقویت املاء موثر باشد.

تمامی افراد یک جامعه ، به ویژه دانش آموزان در سنین مختلف و دوره های تحصیلی دارای قدرت یادگیری برابر نیستند. هدف از این مطالعه ، بهبود توالی دیداری دانش آموزان در درس املا فارسی پایه ی چهارم ابتدایی دبستان ، استان قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود که پس از تشخیص این نکته، به مدت چند جلسه ی آموزشی (یک ساعت در هر جلسه) و اجرای طرح جدید به طول انجامید و نتایج ، بیانگر تأثیر مثبت برنامه بر بهبود ناتوانی یادگیری دانش آموز بود. اگر معلمان درس املا را همان طور که جدی می گیرند روش تدریس آن را نیز جدی بگیرند. به نظر می رسد دانش آموزان مشکلی در این درس نخواهند داشت. در آخر طبق بررسی های به عمل آمده براساس راه حل هایی که در کار بالا برای شما ارائه داده می باشم؛ نتیجه بدست آمده در پی اجرای این راه حل ها مطلوب و مثبت بوده می باشد

با توجه به اثربخشی این شیوه آموزشی در کاهش مشکلات دیکته ای دانش آموزان به درمانگران حوزه اختلال دیکته نویسی در بخش حافظه دیداری و تمیز دیداری توصیه می شود از روش های که برای تقویت حافظه، آموزش صحیح لغات و تقویت تمیز دیداری و تقویت کنش اجرایی که در قالب بازی طراحی شده است استفاده کنند. با توجه به اینکه در این روش دانش آموزان یک تصویر منسجم ذهنی از این منابع چندگانه اطلاعات (یعنی صدا، تصویر، انیمیشن، بازی رایانه ای و فیلم) کسب می کنند و به مطالب ارائه شده معنا می دهند و موجبات تثبیت یادگیری لغات را فراهم می آورند لذا استفاده از آن برای والدین توصیه میشود

پیشنهادهای

- به همکاران محترم قبل از هر اقدامی علت مشکل را پیدا کنند و بعد با ارتباط صمیمانه ی خود با شاگردان مشکل را برطرف نمایند
- برای یادگیری نشانه ها از روش چند حسی استفاده نمایند زیرا این روش باعث یادگیری بهتر می شود
- از پرونده دانش آموزان استفاده کنند که نیاز ضروری است برای شناخت اولیه شاگرد
- تشکیل جلسات آموزش خانواده هر ماه یکبار. زیرا خانواده نقش اساسی را در آموزش و تربیت فرزندان ایفا می کند و هر چه رابطه و تعامل بین خانواده و مدرسه یعنی والدین دانش آموزان با معلم بیشتر باشد مطمئناً این تاثیر گذاری بیشتر است
- در تدریس خود از الگوی یادسپاری استفاده نمایند زیرا یادگیری برای دانش آموزان با این روش راحت تر شده و مطالب بهتر در ذهن دانش آموزان می ماند.
- از دادن تکالیف بی هدف در منزل پرهیزند
- . از آن جایی که آگاهی از پیشرفت در ایجاد انگیزه تاثیر بسیار دارد، پس نیاز است که دانش آموز را از پیشرفتش آگاه کرده و نقاط قوتش را برجسته نمایند.
- جهت افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان هرگز کاری را که خارج از تواناییهای دانش آموز است از او نخواهند

منابع :

- بهروزیان، محمدحسن (۱۳۸۶). بازی در خدمت املا معرفی روش های اصلاح و آموزش دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری از طریق بازی، رشد آموزش ابتدایی، دوره ی یازدهم، شماره ی چهارم
- تبریزی، مصطفی، تبریزی، نرگس، تبریزی، علیرضا. (۱۳۹۶) درمان اختلالات دیکته نویسی. ناشر: فراوان

- تبریزی، مصطفی؛ تبریزی، نرگس و تبریزی، علیرضا (۱۳۹۱). درمان اختلالات دیکته نویسی، تهران: انتشارات فراوان
- زندى، بهمن، (۱۳۹۴). روش تدریس زبان فارسی در دوره ی دبستان تهران: انتشارات سمت
- دادستان، پریرخ . (۱۳۹۳). اختلالات زبانی. تهران: انتشارات سمت
- سیف نراقی، مریم ونادری، عزت الله (۱۳۹۰). نارساییهای ویژه یادگیری. تهران: ارسباران
- قاسمی پویا، اقبال (۱۳۸۱)، راهنمای معلمان پژوهنده، تهران: انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت
- مهدی مقدم، اکرم (۱۳۸۸) آموزش و تقویت املا در شبکه بازیابی در کلاس نوشتن، به کوشش ابراهیم زاده، محمدرضا، قم: انتشارات اقلیم
- موسوی زنجانرودی، سید مجتبی (۱۳۷۸)، تربیت مذهبی کودک، قم: میثم تمار، چاپ سوم.
- ملکوتی، زهرا (۱۳۸۶). املاء به شیوه ی بارش مغزی . مجله ی رشد آموزش ابتدایی، شماره ۴
- نوار سی دی آموزشی املاء با همکاری وزارت آموزش و پرورش